

T'estimo amor diví — L'amor i el sagrat en l'escriptura de Fina Miralles

quaderndelesidees.press/testimo-amor-divi-lamor-i-el-sagrat-en-lescriptura-de-fina-miralles/

September 17, 2017

Foto: Fina Miralles. Quadern manuscrit. Arxiu Fina Miralles, Museu d'Art de Sabadell, reg. 146.

Des dels seus inicis creatius en la dècada dels anys 70, Fina Miralles no ha deixat de generar vasos comunicants entre la seva obra i l'escriptura. Bé sigui en format de llibre d'artista o en publicacions editades amb motiu d'algunes de les seves exposicions; en forma de recull poètic, en edicions que recullen les seves reflexions estètiques o a mode de testament vital, els seus llibres i quaderns són un material imprescindible per comprendre el substrat de relacions que sustenten la seva creació. I tanmateix, tan sols una petita part de la seva escriptura ha estat divulgada a través de l'edició. La resta, escriptura en espera, es troba en forma d'arxiu a la nostra disposició (1. Actualment el Museu d'Art de Sabadell i la Fundació Ars estan impulsant l'estudi i una edició editorial raonada d'aquests textos.)

Havent-t'hi una obra, per què escriure? Perquè l'escriptura, tal com diu Maria Zambrano i la viu Fina Miralles, brolla de la totalitat íntegra de la persona. És una reacció sempre urgent que encobreix una interrogació: allò que persegueix l'escriptor és allò escrit o allò que assoleix a través de l'escriptura? Sens dubte, tal com jo la llegeixo, l'escriptura de Fina Miralles és més aviat un passatge, una font primària de coneixement que s'esdevé per ser comunicat. Afany de desvelar i afany de comunicar perquè la comunitat entre l'escriptura i el públic, en contra del que s'acostuma a dir, no es forma després de la lectura, sinó abans, en l'acte mateix d'escriure. No sempre l'escriptura constitueix part de la font que sustenta la creació visual, però en l'artista Fina Miralles la paraula escrita habita en tota la seva dilatada trajectòria creativa, en forma part. Una escriptura que és més una llengua «del després» que de l'abans. Neix a les entranyes, recull la tensió de la vivència i es desplega en el després de la paraula oberta, porosa, plena de ressonàncies.

El temple era el jardí sagrat i profà, estàvem units, sense separació. No hi ha déus sinó vida, mare aigua, mare arbre, mare terra, mare llavor, la mare que engendra, gesta, pareix, cria, nodreix i educa [...]

A mi no m'interessa el naixement del primer home (Adam i Eva). És el naixement del primer arbre el que m'emociona i em fa sentir que vinc d'allà, de l'essència de la vida, de l'origen de tot, de l'arrel comuna, i sento dins meu aquest amor i alegria de pertànyer jo també a aquesta existència primera i originària, perquè tot és sensible, esborro les paraules per poder sentir la veu (2. Fina Miralles, setembre de 2012. Arxiu Fina Miralles, Fundació Ars, Sabadell, reg. 028.).

Entre els molts registres amb què es despleguen els textos de Fina Miralles al llarg de sis dècades, en aquest número de *Quadern* ens referim a l'escriptura que dona compte de l'experiència del sagrat. La primera referència explícita a la divinitat apareix en un text escrit el 30 de novembre de 1989 en què després de definir-se com a artista mèdiu, com a instrument d'un saber còsmic o emanació divina, Miralles identifica l'acte creatiu amb una reflexió sobre la vida i el món respecte del fet sobrenatural. Per aquest motiu, l'obra de l'artista vertader, diu, queda molt lluny d'una realització personal.

L'artista no és un creador, és un mèdiu, un instrument, el quadre ja està fet només cal resseguir, portar-lo a la llum, l'art és màgic, és el sentiment col·lectiu, és l'ànima humana. Jo treballo per purificar-me, per viure amb l'amor diví, és per això que lo millor de mi és per a vosaltres (3. Fina Miralles, novembre 1989. Arxiu Fina Miralles, Museu d'Art de Sabadell, reg. 5273.).

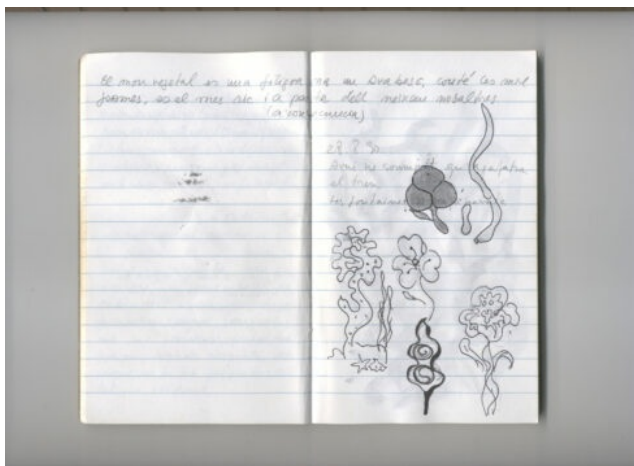

Foto: Fina Miralles. *Quadern* manuscrit. Arxiu Fina Miralles, Museu d'Art de Sabadell, reg. 146.

L'abandó de la perspectiva personal, l'opció per l'impersonal, entra en el pensament de Fina Miralles com a rastre de determinades experiències d'unió, moments radiant en què la realitat s'ofereix, s'experimenta, citant Maria Zambrano, com «*una irradiación de la vida que emana de un fondo de misterio; es la realidad oculta, escondida; corresponde, en definitiva; corresponde, en suma, a lo que hoy llamamos "sagrado"*» (4. Maria Zambrano, *El hombre y lo divino*, Madrid, Ediciones Siruela, 1991, p. 34.).

Per què, doncs, es pregunta Fina Miralles, tant menyspreu a allò diví? A l'amor, a la bellesa, a la puresa, a la innocència, a la màgia de la vida i a la profunditat del sentiment? (5. Íbid.). Potser perquè cos i ànima han deixat de ser una unitat amb el naixement de la subjectivitat moderna: un jo terrenal, complet, autònom, autoreferencial que renuncia a l'esperança d'una unió còsmica. Que nega aquella experiència inesperada i no controlable que, a l'origen dels temps, donà lloc a l'experiència del sagrat. Que nega la possibilitat d'aquella «trobada» que la vivència mística experimenta com a percepció conscient d'una absència. Absència que es manifesta i s'amaga, es revela i s'oculta i que, sobre un fons de quotidianitat, pot modificar l'existència.

Vosaltres heu oblidat, però jo no oblidó, no, la llum del matí sobre el camp d'ordi, l'esperit del bosc i els arbres, l'harmonia i l'alegria de formar-ne part, la unió íntima i indissoluble [...] Vosaltres heu oblidat i amb aquest oblit us heu apartat de vosaltres mateixos. Jo no oblidó el llit d'herba, la mirada de l'ocell, l'olor del foc, la carícia de l'aire, els colors del mar, les formes del vent, els camins sense rastre [...] Jo no oblidó els esperits del passat, tots els que han sigut abans que jo, d'allà on vinc i allà on vaig.

[...]

Sóc tots els arbres, les fonts, les ànimes dels vius i els morts, tots per la meua boca parlen, respiren, som una sola casa, una sola casta, un sol i únic destí. T'estimo Amor Diví, claror del dia, frescor de l'aigua, soc de tu, per tu vida humana sentiment profund de pertinença d'Amor innat, amor celeste. Unió total (6.Fina Miralles, juliol de 2011. Arxiu Fina Miralles, Fundació Ars, reg. 012.).

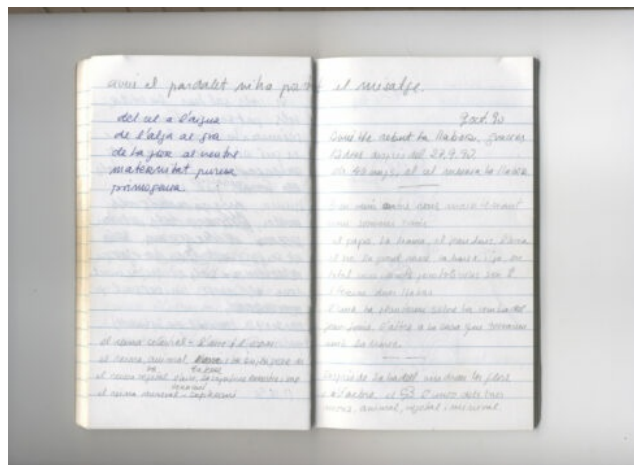

Foto: Fina Miralles. Quadern manuscrit. Arxiu Fina Miralles, Museu d'Art de Sabadell, reg. 146.

Hem oblidat. Fa molt de temps que la humanitat explica la seva història i examina el seu present sense comptar amb els deus, amb un Déu. No obstant, l'ateisme modern que nega l'existència de Déu, es refereix al Déu-idea de la tradició escolàstica —de Sant Tomàs d'Aquino i dels innumbrables eclesiàstics i laics que l'han seguit i sustentat fins avui. Aquesta teologia especulativa —que imagina un Déu totpoderós aliè a la realitat

humana que crea, jutja premia o castiga— ha generat un oponent laic i també totpoderós que dilueix la divinitat en la ciència com a mètode irreductible per fer racional i intel·ligible l'univers.

El científic o l'estudiós de la natura observa el cel i treu conclusions. El pastor, el pescador o el peregrí mira el cel i comprèn els seus fenòmens. El poeta, el pintor o el místic contempla el cel i sent dins seu l'alè diví (7. Fina Miralles, maig de 1996. Arxiu Fina Miralles, Museu d'Art de Sabadell, reg. 168.).

Allò que tenen en comú les grans tradicions del pensament especulatiu és que rebutgen els sentits, la vivència, l'experiència sensorial, contingent, singular i particular com una forma sobrenatural i privilegiada d'accés al coneixement i a la veritat. És precisament en aquesta segona opció on s'ha format una teologia femenina amb èpoques històriques d'esplendor i grans períodes d'ocultació que ens arriba al llarg dels segles fins avui. Luisa Muraro¹ ha identificat en aquesta mística femenina l'existència d'un pensament religiós als marges de la teologia oficial. En els seus textos, les dones místiques esmenten vivències de relació amb un Déu viscut fora de l'Església i escollit com una forma de mediació entre elles i el món. Parlen amb el seu Déu en la llengua materna i practiquen una forma de religiositat sustentada en la sinceritat i en la veritat interior, i d'aquesta manera inventen una relació entre l'ésser humà i allò diví que és també una forma d'acció política: atès que el Déu pare totpoderós de la cultura patriarcal és un Déu home que no inclou ni representa el femení, la mística femenina respon amb la posada en marxa d'una experiència de la divinitat deixant-se guiar per allò que elles senten i elles pensen sobre el sagrat, al marge de tota forma de mediació institucionalitzada.

L'èxtasi és la comprensió mes pura de l'essència de la vida, per això cap gest, cap so, cap rialla, cap expressió, tot és dins a l'interior. [...] En companyia del meu Déu a l'interior visc (9.Fina Miralles, febrer de 1995. Arxiu Fina Miralles, Museu d'Art de Sabadell, reg. 170.).

Oh! Amor diví!

jo soc tu?

i tu ets mi?

Si.

Gràcies Amor Diví.

T'estimo (10.Fina Miralles, octubre de 1994. Arxiu Fina Miralles, Museu d'Art de Sabadell, reg. 173.).

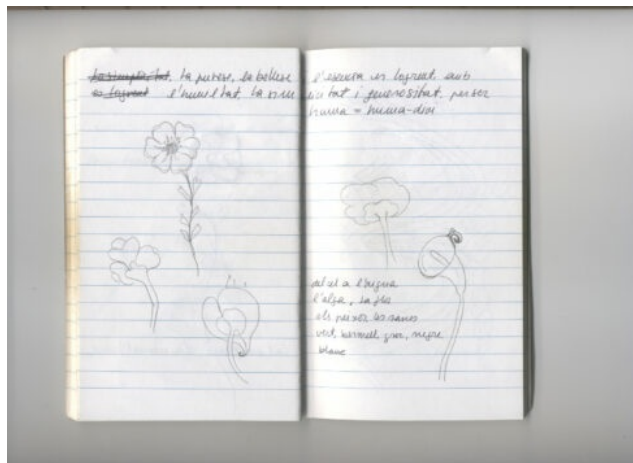

Foto: Fina Miralles. Quadern manuscrit. Arxiu Fina Miralles, Museu d'Art de Sabadell, reg. 146.

Confesso que jo no coneixia aquest Déu de les dones, l'he descobert per mediació dels textos de Fina Miralles. I haig de dir que ha estat una descoberta pertorbadora. Quin sentit pot tenir la invocació de Déu en una autora com Fina Miralles, que al llarg dels anys 70 havia situat el seu pensament, les seves creences, la seva obra, la seva acció, no tan sols al marge de la moral catòlica-cristiana i les seves institucions socials de poder, sinó obertament a la seva contra? La trobada amb el Déu de la Fina va obrir un viratge radical en la meua recerca i estudi de la seva obra i la seva escriptura. De llavors ençà, he buscat i he triat altres estudioses i pensadores com a companyes de viatge en l'estudi de l'obra i el pensament de Fina Miralles. Maria Zambrano, Simone Weil i Maria-Mercè Marçal foren les primeres. A través d'elles he descobert que existeix una extensa genealogia d'autores femenines convençudes de la importància del diví en l'individu humà. De la seva mà, he anat a parar al feminisme de la diferència de Luce Irigaray, reelaborat en les darreres dècades pel grup de dones de la Llibreria de Milà, la comunitat filosòfica Diòtima de la Universitat de Verona i DUODA, Centre d'Investigació de Dones de la Universitat de Barcelona.

Amb Fina Miralles, Maria-Mercè Marçal, Simon Weil, Luisa Muraro, Maria Zambrano, entre moltes altres, he descobert que existeix una experiència femenina del sagrat a la qual no s'hi arriba ni es pot entendre a través de la raó. Una teologia dels sentits que arrela en l'experiència i parla d'un Déu que es fa accessible a través de l'amor. Un Déu dit i concebut des de l'ordre simbòlic de la mare, és a dir, un Déu que és relació, cura i escolta.

Fina, que creus en Déu? Jo soc Déu.

M'uneixo a Déu, l'Aliança amb Déu, l'Amor de Déu.

La vida tota. Ara i sempre. Amor diví, t'estimo [...] Abans de néixer jo estava en el pensament de Déu, al néixer vaig ser l'arbre de Déu, jo soc una criatura de Déu.

Després de la vida seré la memòria de Déu.

Sempre som Déu.

A l'úter de Déu, a on em trobo tota jo soc aigua. En el pensament de Déu a on reposo

tota jo soc aire. En l'Amor de Déu a on jo gaudeixo, tota jo soc Vida. En l'existència de Déu a on jo visc tota jo m'expandeixo (11. Fina Miralles, gener de 1996. Arxiu Fina Miralles, Museu d'Art de Sabadell, reg. 172.).

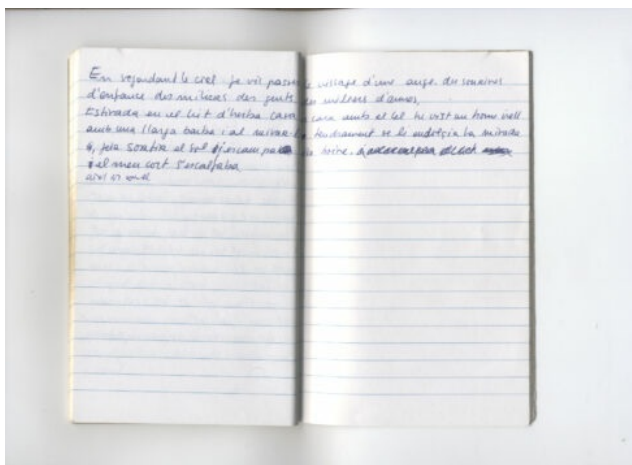

Foto: Fina Miralles. Quadern manuscrit. Arxiu Fina Miralles, Museu d'Art de Sabadell, reg. 146.

De vacances per sempre

El que he descobert en la lectura de les dones místiques, i m'ha alterat profundament, és la seva forma d'entendre la llibertat. Llibertat de pensament, llibertat d'acció, llibertat de vida. Però no estem en el segle de les llibertats garantides per llei? Què em pertorba de la llibertat que traspua en el pensament de Simon Weil, de Maria Zambrano, de Teresa de Jesús, d'Isabel de Villena, de Margarita Porete, de Clarice Lispector, de Fina Miralles? Luisa Muraro m'obre una via de comprensió amb l'afirmació que les poetes estan sempre de vacances. Vacances sense fi dels deures imposats, de l'obligació, però també de les veritats apreses, de les paraules fictícies, de les respostes correctes, de la bona voluntat, del sentiment de culpabilitat. Vacances d'un buscar allò vertader en qualsevol altra forma d'autoritat que no vingui de pensar la pròpia experiència. I en les dones que llegeixo, això sovint té un significat primer i fonamental: dir el sentit lliure de la diferència de ser dona, experimentar-la, descobrir-la en la pràctica i posar-la en paraules. Escriptura que neix de pensar allò que se sent o, en paraules de Wanda Tomasi, «donar cos al pensament» (12. Wanda Tomassi, «Simone Weil: darle cuerpo al pensamiento», a: *Diótima. Traer al mundo el mundo*, Barcelona, Icaria, 1996, p. 95-111.). La qüestió que aquestes dones plantegen no és la simple llibertat d'estar-en-contra, sinó d'acceptar l'obertura que l'assumpció de la llibertat comporta i a aprendre a reconèixer la por que ens fa.

Saps què és veritablement important en aquesta vida? És tenir la força de viure conforme a la veritat o viure amb la veritat del cor (és el mateix) (13. Fina Miralles, estiu de 1995. Arxiu Fina Miralles, Museu d'Art de Sabadell, reg. 210.).

Si vols arribar a la llum i néixer a la vida sense morir, cal primer endinsar-se en la foscor, amb una petita llumeta esglaó per esglaó, fins al més profund del teu ésser, allà on viu l'infant pur, la vida plena, la teva vida, l'Amor que et ve de la mare, de l'aigua

profunda, del líquid amniòtic, de l'úter, de la primera cèl·lula, de l'Amor Diví. [...] no tinguis por de descobrir-te, de despullar-te, de coneixe't, entra dins teu a poc a poc fins a les profunditats de les arrels de l'arbre de la vida, del jardí del paradís quan no hi havia separació, el temple és el jardí, tots som humans i divins si vius amb l'amor a dintre teu (14. Fina Miralles, De la llum cap a la llum, Edicions Nau Còclea, abril de 2005. Arxiu Fina Miralles, Museu d'Art de Sabadell, reg. 144.).

El Déu que he descobert a través de les dones místiques és un Déu omnipotent, sens dubte, però és sobretot un Déu-Amor, un déu fèrtil i generador d'una teologia fabulosa que ensenya els vincles de la llibertat amb la vida i amb l'amor matern, ja que és de la mare —o de qui ocupa el seu lloc— de qui rebem el do de la vida i el do de la paraula i amb ella la relació de sentit entre les paraules i les coses. En lloc de situar Déu en un més enllà de tot allò que d'Ell es pot dir, les dones situen Déu en el mateix lloc de la mare i hi parlen, tal com ho fem amb la mare, en relació d'amor i d'igualtat. I és en aquesta relació de confiança on les paraules brollen per significar una experiència de ser que és relació amb allò altre, obertura, passatge vers el desconegut, que és poder ser i poder esdevenir quelcom que sobrepassa les nostres representacions i sorprèn les nostres previsions

Déu està dintre teu, el Poder de la Intel·ligència Universal.

La totalitat de les possibilitats tot és ple de Bondat

Dins Meu l'AMOR

Dins Meu la BONDAT

Dins Meu DÉU

Dins Meu la totalitat de les possibilitats

Dins Meu la VIDA

Dins Meu el Poder de la Intel·ligència Universal

Dins Meu la BONDAT (15. Fina Miralles, maig de 1994. Arxiu Fina Miralles, Museu d'Art de Sabadell, reg. 159.).

En l'experiència de les dones, el sentiment és l'instrument d'allò sagrat que fa possible una religió interior, reflex d'allò que cada ésser humà té de diví. De l'escriptura de la mística femenina, es desprèn que la divinitat és el moviment de la consciència entre l'aquí i el més enllà, entre la transcendència i la immanència. Tenir present aquest origen és una de les característiques de la religiositat femenina. Elles senten que Déu està en el món, entre nosaltres; que allò diví està en contacte directe amb l'humà. El diví existeix perquè els sers humans li hem donat vida.

Quan dic la unió amb l'Amor Diví, no és una idea, una abstracció, és real. L'amor Diví és el vol de l'oreneta, el cant del pardalet, la bellesa de les estrelles, l'encant de la lluna, la força tendra del sol, el mar, el cel, els infants, tots els homes de bon cor, els boscos, les planes, les aigües clares del riu, l'alegria, l'Amor. L'amor Diví soc jo. L'Amor Diví ets tu (16. Fina Miralles, juliol de 1996. Arxiu Fina Miralles, Museu d'Art de Sabadell. Reg. 169.).

-
1. 8. Luisa Muraro , *El Dios de la mujeres*, trad. María Milagros Rivera, Madrid, horas y HORAS, 2006. ↵

Maia Creus · Doctora de la facultat de geografia i historia

Maia Creus Castellana. Doctora en Història de l'Art per la Facultat de Geografia e Historia, Universitat de Barcelona. Premi ACCA de la Crítica d'Art 2018 de RECERCA: Fina Miralles. Paraules fèrtils 1972-2017 (Fundació Ars i Museu d'Art de Sabadell). Ha impartit docència en Història de l'art a la Universitat Autònoma [...]

Llegir més

